

конституційно-правової заборони чи невиконання функцій, завдань, обов'язків, покладених конституційно-правовою нормою на суб'єктів конституційно-правових відносин.

Верховна Рада України по суті не пов'язана ніякими правовими умовами, крім процедурних (у всякому разі вони не визначені джерелами конституційного права). Фактична підстава конституційної відповідальності – це конкретне конституційне правопорушення [3, с. 84].

Від цієї відповідальності слід відрізнити відповідальність за порушення конституційно-правових норм, яку несуть громадяни і службові особи по інших галузях права (адміністративного, кримінального, цивільного).

Характерною рисою конституційної відповідальності, яка відрізняє її від інших видів юридичної відповідальності є своєрідність її санкцій. Вони можуть бути різними: прийняття резолюції недовіри, дострокове припинення повноважень, усунення з поста в порядку імпічменту, відмова в реєстрації, скасування реєстрації кандидата і т.п.

Отже, конституційно-правова відповідальність – передбачений нормами конституційного права специфічний обов'язок суб'єктів конституційного права переносити особисті чи матеріальні незгоди за скоєне правопорушення, який виступає як засіб забезпечення норм конституційного права, часто має чітко виражений політичний характер, реалізує інтереси особливого кола суб'єктів через спеціальний механізм реалізації та втілення в життя; має цілу низку санкцій.

Список використаних джерел

1. Дмитрієв Ю.А. До питання про визначення предмета галузі конституційного права // Держава і право. – 2012.
2. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. посібник. – 2015.
3. Тодики Ю.М. Конституційне право України. – 2012.

Ковалевська Алла Володимирівна

Кандидат економічних наук, доцент

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Зеленський Сергій Володимирович

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

ВИЗНАЧЕННЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ МІСТ УКРАЇНИ

Забезпечення стійкого розвитку міст України є актуальним, сучасним та доволі складним завданням вирішення якого залежить від великої кількості факторів, сформованих передумов, численних процесів і елементів, що обумовлюють можливості функціонування та змін соціально-економічної системи міст. Досліджуючи різноманітні джерела інформації приходимо до висновку, що фахівці відмічають достатньо велику кількість різноманітних проблем із якими стикаються міста в процесі власного функціонування та розвитку. Вирішення численних проблем безпосередньо має турбувати владні структури та їх представників на різних рівнях. Маємо констатувати, що забезпечення стійкого розвитку є багатостороннім процесом, коли, з одного боку, стійкість міста безпосередньо залежить від стійкості соціально-економічних систем більш високого рівня (регіон, держава), а з іншого боку – стійкість міста впливає на можливість реалізації принципів стійкого розвитку цих систем та безпосередньо залежить від стійкості в усіх складових елементів, що входять до соціально-економічної системи міста (господарюючих суб'єктів, недержавних установ, численних об'єднань різноманітної форми власності та організаційної форми). Ми вважаємо, що вельми важливим є розробка та впровадження нових підходів до управління містом на засадах системного підходу, отже усвідомлення та врахування того, що «жодна дія не здійснюється в ізоляції від інших. Кожне рішення має наслідки для всієї системи. Системний підхід в управлінні дозволяє уникнути ситуації, коли рішення в одній сфері перетворюються в проблему для іншої» [1]. Управління містом має відбуватися із використанням актуального і сучасного методологічного інструментарію і сприяти не лише вирішенню цільових завдань на місцевому рівні, а й досягненню регіональних цілей.

Теорія і практика управління різними соціально-економічними системами довела ефективність використання концепцій соціально-відповідального управління та управління взаємодією задля досягнення розвитку. Вихідні положення даної концепції спираються на усвідомлення можливостей досягнення більшого і кращого ефекту під час: по-перше, врахування різноспрямованих інтересів, потреб, бажань та очікувань різних суб'єктів управління системи; по-друге, відбудови взаємодії, комунікації, взаємовідносин різних суб'єктів, яких можна визначити як зацікавлені сторони, що впливають та обумовлюють процес розвитку.

Доходимо висновку, що управління стійким розвитком міст має удосконалюватися за рахунок активного впровадження стейкхолдер-орієнтованого підходу. Цілком слушною є точка зору Г. Муніна та

Г. Зінов'єва: «розробка концептуальної стратегії сталого розвитку міста, насамперед, має спиратися на думку мешканців і керівників структурних підрозділів адміністрації міста, експертів, учених. Основне завдання – інформування й залучення всіх городян до розробки стратегії, визначення проблем і перспектив розвитку міста» [2]. Аналіз фахової літератури показав, що стейкхолдер-орієнтований підхід до удосконалення стратегічного управління розвитком соціально-економічних систем набуває все більшої популярності та значущості. Слушними та важливими положеннями, які мають створювати базис стратегічного управління стійким розвитком міста, ми вважаємо наступні [3, с.26]: (1) продовження та поглиблення децентралізації управлінського процесу, що полягає у прийнятті життєво важливих рішень для забезпечення ефективного господарювання суб'єктів підприємництва на рівень місцевої влади та інших активних локальних місцевих суб'єктів впливу; (2) підвищення ефективності взаємодії, комунікацій та взаємовпливу численних управлінських суб'єктів на місцевому рівні, включаючи розподіл повноважень між регіональними органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування з наданням першочергового значення останнім; (3) формування економічної, соціальної, екологічної політики за ініціативою знизу, від місцевих пріоритетів (навіть, від конкретної особистості) до загальнодержавних інтересів; (4) нарощення та активізація зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів за різними напрямками співробітництва на основі формування децентралізованої системи вибору зовнішньоекономічних інтересів і диверсифікації міжнародних економічних зв'язків. Дуже важливими є нарощення зусиль з боку всіх зацікавлених сторін – місцева влада, населення, підприємства та організації будь-якої форми власності та організаційного підпорядкування (в тому числі недержавні, неприбуткові, суспільні), активних об'єднань, спілок, асоціацій тощо. Активна взаємодія всіх стейкхолдерів з метою адаптації, впровадження та реалізації принципів стійкого розвитку в життя є однією з обов'язкових передумов забезпечення зростання і сьогодні, і в майбутньому.

Ідентифікація та аналіз стейкхолдерів є невід'ємною умовою стратегічного управління стійким розвитком міста. Вельми важливо визначити, хто є зацікавленими сторонами, хто з них пріоритетними та домінуючими, від кого залежатиме прийняття рішень та тривалість, ефективність його реалізації. Загальновідомо, що не існує єдиного повного підходу та переліку критеріїв класифікації стейкхолдерів для їх найбільш повної типологізації. У той же час, найбільш поширеним є використання розподілу стейкхолдерів на дві групи – зовнішні та внутрішні – в залежності від середовища впливу (надсистема або внутрішні елементи системи). На наш погляд, даний критерій розподілу може бути визнаний як ключовий, але недостатній. Доцільно скористатися також іншими критеріями, такими як напрям впливу; рівень задоволеності, рівень впливу, ступінь вагомості, рівень підтримки чи спротиву, рівень відповідальності, тип поведінки, сфера діяльності та інші. Отже, для визначення, ідентифікації стейкхолдерів стійкого розвитку міста доцільно скористатися багатокритеріальним підходом. «Повна та всеосяжна класифікація надає змогу не лише виявити ключових стейкхолдерів, але й оцінити їх вагомість та впливовість у відповідний момент часу» [4, с. 49]. На наш погляд побудова діалогу, взаємодії та партнерства стане дієвим та ефективним методом реалізації цілей і завдань розвитку, дозволить сфокусувати увагу на конкретних проблемах, учасниках, наявних ресурсах і можливостях для змін, що найбільш актуально в контексті управління стійким розвитком.

Важливо зауважити, що на сьогодні все більше розвивається математичний інструментарій оцінки рівня влади, рівня зацікавленості, рівня інтересу стейкхолдерів (або їх групи). Проведення такої оцінки дозволить надати більш точну та глибоку характеристику окремих стейкхолдерів, визначити до якого процесу стратегічного управління їх доцільно залучати, які стратегії комунікацій та взаємодії відбудовувати. Отже, використання багатofакторної класифікації стейкхолдерів передуватиме розробці системи взаємодії, обґрунтовує методи та інструменти управлінського впливу, робить можливим процеси розробки і реалізації стратегії стійкого розвитку міст.

Список використаних джерел

1. Управління сучасним містом : підручник / за ред. В.М. Вакулєнка, М.К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2008. – 632 с.
2. Мунін Г. Б. Підходи до розробки стратегії сталого розвитку міст України [Електронний ресурс] / Мунін Г.Б., Зінов'єв Г. // Інтернет-холдинг Олега Соскіна. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2003/6/20030609.html>
3. Жаворонкова Г.В. Стратегічне управління розвитком регіону [Електронний ресурс] / Г.В. Жаворонкова, В.О. Жаворонков // Режим доступу : <http://ecobio.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/2872/2861>
4. Горбань В.Б. Управління сталим енергоефективним розвитком на місцевому рівні: стейкхолдер-орієнтований підхід / В.Б. Горбань // Проблеми економіки. – № 4, 2016. – С. 47-56.